

2. Paměťová konzistence a předbíhání operací čtení a zápisu, podpora virtuálního adresového prostoru.

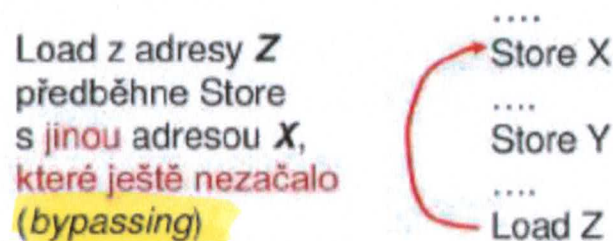
Paměťová konzistence a předbíhání operací čtení a zápisu

Striktné dodržování programového pořadí čtení a zápisů má negativní dopad na výkon CPU. Moderné CPU používá cache na vyrovnaní nepříjemných rozdílů mezi rychlostí vykonávání operací a rychlostí paměti. Pokud bychom tedy striktně dodržovali pořadí čtení a zápisů, tak by výsledek D-cache při vykonávání load znamenal zastavení vykonávání všech následných instrukcí manipulujících s pamětí a přidružených závislých instrukcí. Mezi load a store instrukcemi na rovnakou adresu vznikají obdobné závislosti (RAW, WAR, WAW) jako při Out-of-Order (OoO) vykonávání instrukcí. Tyto závislosti je nutné respektovat, aby byla sémantika programu zachována, no jejich detekce je možná až v době, kdy jsou spočítány adresy paměťových operandů. Pokud mezi load/store instrukcemi nejsou závislosti (tj. nemanipulují s rovnakou adresou), je možné je vykonávat mimo programového pořadí. Rozlišujeme:

- RPR - Read can pass Read
- **RPW - Read can pass Write**
- WPR - Write can pass Read
- WPW - Write can pass Write

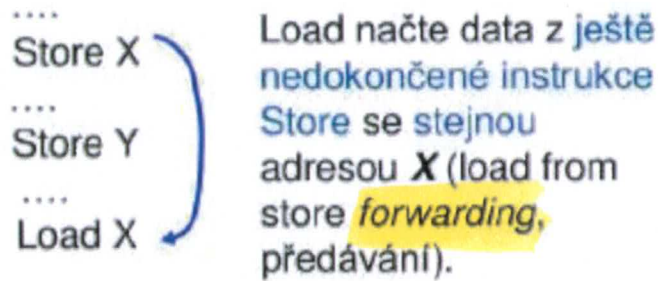
Read can pass write

- HW v podstatě vykonává rozbalení smyčky, při kterém se mohou iterace částečně překrývat – load (načítání dat pro následnou iteraci) může předběhnout store aktuální iterace
- Hlavní zdroj výkonosti
- 2 způsoby, kterými může load předběhnout store:

L/S jednotka má 3 stupně:

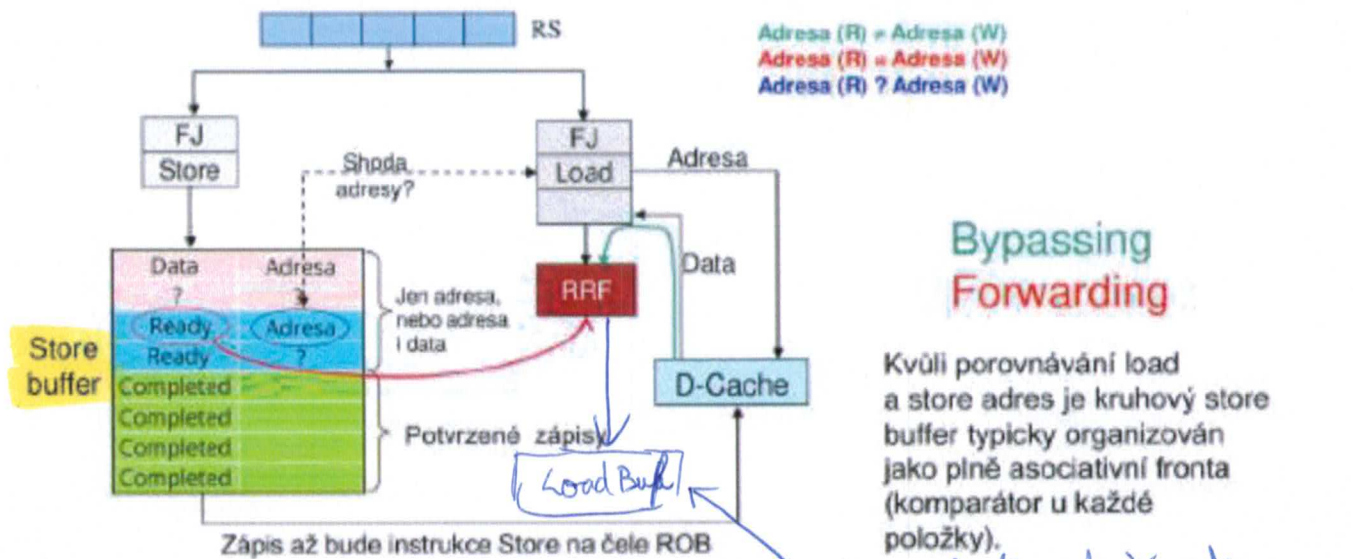
- 1) generace adresy
- 2) předání adresy
- 3) přístup do cache

- aby mohol load predbehnúť store, je potreba vedieť, či je medzi load (R) a store (W) inštrukciami závislosť, tj. vedieť či $\text{address}(R) == \text{address}(W)$, čo vedie na dynamické rozlišovanie adres (memory disabiguation):
 - ak $\text{address}(R) \neq \text{address}(W)$, tak sa nejedná o konflikt RAW, a je možné aby load predbehol write
 - ak $\text{address}(R) == \text{address}(W)$, tak load môže načítať dáta z nedokončeného write (uloženého v store buffer)
 - ak je odpoveď neznáma, čakaj, alebo špekulatívne predpokladaj, že $\text{address}(R) \neq \text{address}(W)$

Store jednotka

- ukladá rozpracované zápisy do store buffer, ich adresy sú v store bufferu v programovom poradí
- položky môžu byť v nasledovných stavoch:
 - *available* - položka je voľná
 - *adr only* - zatiaľ je známa len adresa
 - *ready* - dáta aj adresa sú známe
 - *completed* - zápis je potvrdený, čaká sa na prepustenie z čela ROB. Keď sa príslušná store inštrukcia dostane na čelo ROB, tak sa zápis vykoná do D-cache a položka prejde do stavu *available*.
- pri spracovaní nových load inštrukcií sa ich adresy konzultujú s adresami v store bufferu na zhodu:

Load jednotka

Load Buffer jednotka?

- ak nie sú známe niektoré store adresy, tak je nutné špekulovať, a teda následne špekuláciu overiť
- adresy dokončených špekulatívnych load inštrukcií sú uložené v load jednotke
- každá dokončená store inštrukcia skontroluje adresy v load jednotke na zhodu:
 - špekulovali sme, že load načíta z adresy, na ktorú iná inštrukcia nezapisuje. Ak dôjde ke zhode, je nutné takto invalidovaný load a všetky závislé inštrukcie zrušiť a výpočet opakovať
 - ak k žiadnej zhode nedošlo až dokiaľ sa korešpondujúca load inštrukcia nedostane na čelo ROB, tak sa vykoná prepis z RRF (register rename file) do ARF (architectural rename file)

load buffer drží adresy, že akurát je špekulatívne číslo, podľa toho s nižšou prioritou store adresy, musí me invalidovať

invalidovaný load a vyčistenie ROB

Pamäťová konzistencia

Zmeny poradí zápisov a čítaní s cieľom zvýšiť výkon má neprijemné následky v multicore prostredí, pretože poradie, v akom jednotlivé vlákna/procesy vidia zmeny hodnôt pamäťových lokácií je základ synchronizačných prostriedkov. Hypotetický príklad, nijak nesúvisí s realitou:

Posledný termín skúšky z predmetu IOS bude podľa plánu v D105. Po katastrofálnej havárii osvetlenia 24h pred skúškou, bolo nutné zmeniť učebňu na E102. Garant predmetu preto vykoná zmenu miestnosti v informačnom systéme, a pošle email všetkým registrovaným. Chvíľu však trvá, než zmena učebne prebublá ISom, a teda aktívny študenti, ktorý si po prečítaní email-u skontrolujú termín uvidia, že skúška je stále v D105. Všimnite si, že garant (producent) vykonal zápis v správnom poradí (update shared resource then notify consument) ale študenti (consument) videli email (resource is available) no v skutočnosti shared resource nebol aktualizovaný.

Pamäťová konzistencia pojednáva o **poradí** v akom procesory pozorujú čítania a zápisy **na rôzne adresy**.

Typy pamäťovej konzistencie:

- **Sekvenčná** - čítania a zápisy sa vykonávajú v programovom poradí pozorovateľným všetkými procesormi rovnako
- **Relaxovaná** - čítania a zápisy sa môžu predbiehať, dokiaľ to nemení správnosť programu

Dôsledky relaxovanej pamäťovej konzistencie

- Programátor musí explicitne stanoviť kedy je poradie operácií dôležité – použitím např. OpenMP direktívou **flush**, premennými typu **volatile** apod.; ostatné inštrukcie sa môžu vykonávať mimo poradia
- Výhodou je teda väčší výkon, jednoduchší hardware; nevýhodou väčšia záťaž pre programátora a možnosť záludných chýb

Pamäťové zábrany (memory barriers, fences)

- fences = špeciálne inštrukcie, ktoré zabraňujú presunom load a store inštrukcií tam, kde je to nežiadúce
- typy bariér:
 - **plná zábrana** - všetky loads a stores (L/S) sa pred fence musia dokončiť, až potom môžu začať L/S nachádzajúce sa za bariérov
 - **častočné zábrany** - obmedzujú len čítanie alebo len písanie
 - **jednosmerné zábrany** - dvojica acquire (bráni presunu L/S nahor) a release (bráni presunu L/S nadol). Sémantika odpovedá implementácii binárneho zámku.

Podpora virtuálneho adresového priestoru

Benefity virtualizácie:

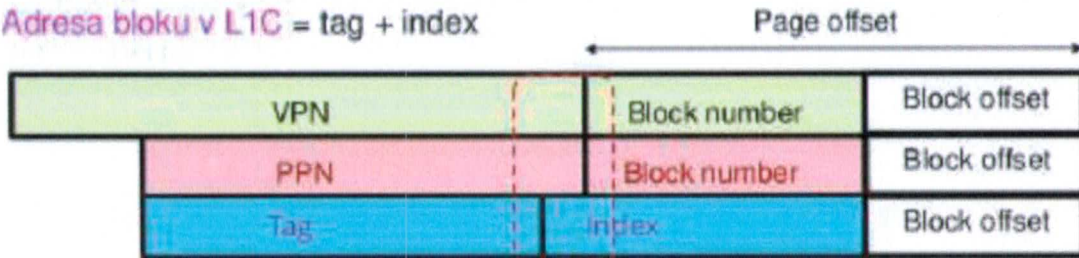
- Aplikácie nepotrebujú spravovať adresový priestor (AP)) zdieľaný viacerými procesmi – virtualizácia vytvára ilúziu, že celý AP patrí procesu
- Zvýšenie bezpečnosti vďaka izolácii AP aplikácií
- Možnosť zdieľať zdieľané knižnice v rámci procesov
- Možnosť zdanlivého použitia väčšieho množstva pamäte ako je na systéme nainštalované

Pri virtualizácii rozlišujeme:

- Virtuálnu adresu (VA) s ktorou pracuje program
 - VA = Virtual page number (VPN) + page offset
- Fyzickú adresu (PA) ktorá je vystavená na zbernicu
 - PA = Physical page number (PPN) + page offset
- Page offset = block number (číslo bloku na stránke) + block offset (číslo slova v bloku)
- Navyše cache sú adresované pomocou tag + offset

Adresa bloku v paměti = PPN + Block number

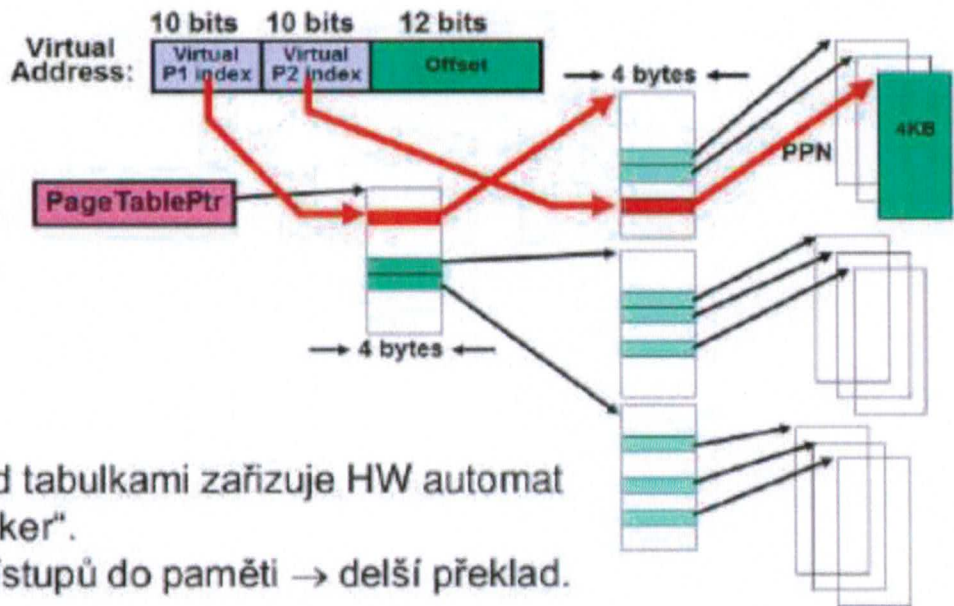
Adresa bloku v L1C = tag + index

Tabulky stránek (Page Table, PT)

pridat méšinou kasaluje do indexu, který je indexovaný v cache
 VPN → PPN

- položky (Page Table Entry, PTE) ukládají mapování VPN na PPN
- PT je uložena v hlavní paměti
- Ak máme 32b systém s velikostí stránky 4kB, tak velikost tabulky stránek je
 - (počet adres) / (koliko bytov je adresovatelných v jedné stránce) = $2^{32} / (4 \cdot 2^{10})$
 - = $2^{32} / (2^{12}) = 2^{20}$ PTEs. Ak uvážime veľkosť jednej PTE 4B dostávame $2^{20} \cdot 4 = 2^{22} = 4\text{MB}$
- Pri 64b adresovom priestore je veľkosť tabulky neúnosná
- Pre veľké pamäťové nároky plochých (flat) tabuliek sa používajú viacúrovňové (x86_64 používa 4 úrovne) tabulky stránek, ktoré využívajú to, že obsadenie virtuálneho AP je riedke. Príklad 2-úrovňovej tabulky:

Průchod tabulkami zařizuje HW automat „PT walker“.

Více přístupů do paměti → delší překlad.

- Dnes je možné použiť aj väčšie ako štandardne používané 4kiB stránky a redukovať tak množstvo TLB miss (popísaný ďalej) ak má aplikácia veľký working set – napr. Linux

podporuje tzv. huge pages s veľkosťou 2048 kB). Použitie väčších stránok však nemá iba výhody v podobe menšieho počtu TLB miss:

- Zvyšuje sa interná fragmentácia
- Pri výpadku stránky je nutné načítať viac dát z disku (dlhšia doba čakania pri výpadku)

Translation Lookaside Buffer

TLB

tabuľka stránok je uložená v pamäti

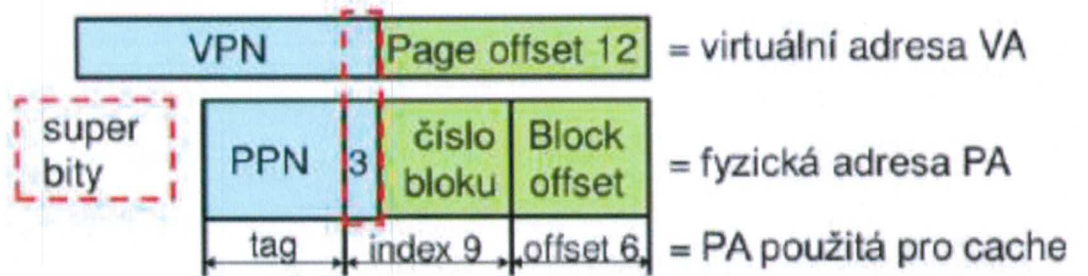
- prechod (viacúrovňovou) tabuľkou stránok je časovo náročný, preto sa používa malá rýchla pamäť cache Translation Lookaside Buffer (TLB) ukladajúca posledné preklady VPN na PPN
- TLB je teda plne asociatívna tabuľka dvojíc (VPN, PPN), typicky o veľkosti 32-128 položiek
- môže byť rozdelená na inštrukčnú a dátovú časť
- TLB spravuje buď HW, alebo SW (operačný systém)
- cena prístupu do pamäte:
 - zásah v TLB aj L1C (Level 1 Cache) - 1-3 taktov
 - zásah v TLB, výpadok v L1C, zásah v L2C - 8-12 taktov
 - zásah v TLB, výpadok v L1C, výpadok v L2C, zásah v Main memory - 75-250 taktov
 - výpadok v TLB, zásah v PT - 2000 taktov
 - výpadok v TLB, výpadok v PT (page fault) - až 10^8 taktov

Virtuálna pamäť a Level 1 Cache

- Spolupráca CPU s Level 1 Cache (L1C) vyžaduje čo najrýchlejší prístup do cache
- Je potrebné dospieť od VA k adrese bloku (index, tag) v L1C:
 - na adresáciu je možné použiť:
 - VA - je k dispozícii ihneď
 - PA - je k dispozícii až po preklade
- Tri možnosti realizácie, na základe toho, či sa použije VA, PA alebo hybridný prístup:
 - P/P cache: fyzický index, fyzický tag
 - V/V cache: virtuálny index, virtuálny tag
 - V/P cache: virtuálny index, fyzický tag - virtuálny index sa dá použiť hneď, paralelne s prekladom VA

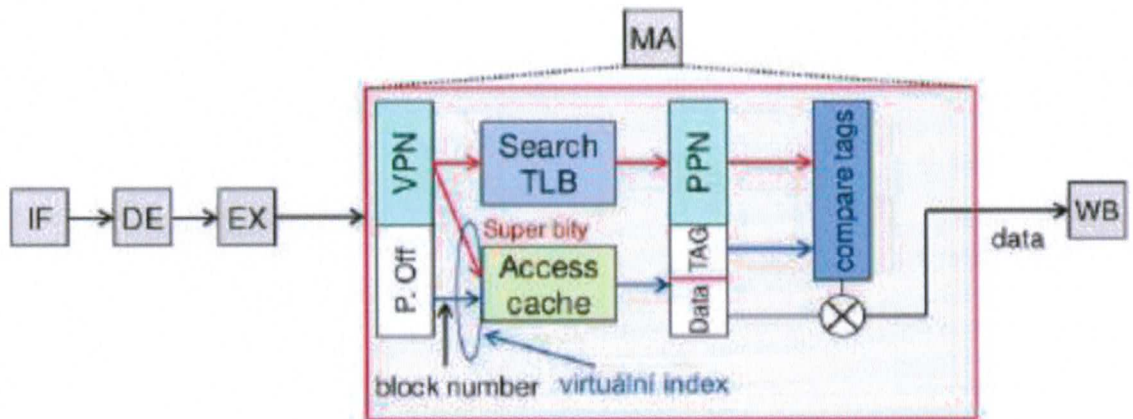
Fyzicky adresované P/P cache

- Sériový prístup = najprv preklad TLB (pri výpadku až PT), potom L1C lookup je pomalý
- Paralelný prístup je možný:
 - Ak sa index kryje s číslom bloku - nie je potreba index prekladať (page offset, ktorého je index súčasťou sa neprekladá), avšak kapacita cache je obmedzená.
 - Ak sa spodné bity (tzv. superbity) VPN a PPN použité v indexu zhodujú (tj. pri preklade sa nemenia). Takúto zhodu môže zariadiť OS.

V/P cache – cache adresovaná virtuálnym indexom a fyzickým príznakom (tagom)

- Indexovanie L1C môže začať hneď, spolu s prekladom TLB. Pre následné porovnanie sa použije porovnanie tagov z L1C s tagom získaným prekladom z TLB
- Vniká problém synonym – 2 alebo viac VA z TLB sa preloží na rovnaký fyzický index

V/V cache (virtuálny index aj tag)

- Na indexáciu sa použije tzv virtuálny index = block number + spodná časť VPN (tzv. virtuálne superbity). Pri zásahu v L1C preklad nie je potreba - TLB sa neuplatní.
- Výstup TLB sa použije len v prípade výpadku L1C, teda málo kedy. Na lookup v L2C sa použije výsledok TLB, teda získané PPN.
- Problémy:
 - TLB sa pri zásahoch v L1C neuplatní - je potreba kopírovať do L1C režijné bity stránky
 - Okrem synonym vznikajú homonymá - rovnaká VA sa mapuje na rôzne PA (prepínanie kontextov)

